

ФОРМУВАННЯ НОВОГО МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Марина АНТОНЕЦЬ, кандидат психологічних наук, доцент кафедри філософії, історії та педагогіки Полтавської державної аграрної академії, (м. Полтава, Україна)

ORCID: 0000-0002-2046-713X
E-mail: antmarina63@yahoo.com

“Богословские размышления” № 21, 2018: 238-250

DOI: 10.29357/2521-179X.2018.21.18

Анотація: У статті розглядаються можливості формування нового мислення у студентів вищих навчальних закладів. Автор викладає гуманітарні предмети та використовує біблійні істини для духовного розвитку здобувачів вищої освіти. У навчальні дисципліни включені наступні теми – “Біблія–Слово Боже”, “Теорія інформації”, “Дві моделі походження світу”, “Сучасні антропологічні проблеми”, “Добро і зло”, “Сенс життя у контексті розуміння політики”, “Етичні проблеми сучасного суспільства”, “Гендерні проблеми і сімейна етика”, “Духовні основи шлюбу та родини”, “Розуміння любові”.

Ключові слова: нове мислення, студентська молодь, духовні цінності, гуманітарні предмети, біблійні істини.

Annotation: The article deals with the possibilities of forming new thinking among students of higher educational institutions. The author teaches humanities and uses Bible truths for the spiritual development of higher education seekers. The following topics are included in the training disciplines: “Bible-Word of God”, “Information Theory”, “Two models of the origin of the world”, “Modern anthropological problems”, “Good and evil”, “The meaning of life in the context of policy understanding”, “Ethics problems of modern society”, “Gender problems and family ethics”, “Spiritual foundations of marriage and family”, “Understanding of love”.

Key words: new thinking, student youth, spiritual values, humanitarian subjects, biblical truths.

Сучасна молодь знаходиться під впливом антиномічних тенденцій. Зло не тільки примножилось, але придбало нові форми. Нечестя, нахабна поведінка, невдячність, жорстокість, безвідповідальність – проблеми, від яких страждає людина у третьому тисячолітті. Україну ці проблеми не минули. Молодь виховується на секулярних цінностях. ЗМІ пропагують збочену модель родини. Батьки через брак духовних знань також не можуть передати правильні цінності своїм дітям. Однією з головних проблем соціуму є або взагалі відсутність батька у сім'ї або його номінальна присутність.

Руйнація духовних цінностей чітко простежується серед здобувачів вищої освіти. Їм не знайомі Біблійні настанови, що є першоосновами створення як щасливої родини, так і успіху в професійній діяльності. Неможливо також побудувати громадянське суспільство без духовних знань. Тому у ВНЗ Полтави у 2016-2018 роках було організовано експеримент щодо виявлення у студентів рівня свідомості та сформованості духовної ціннісної орієнтації особистості “Здійснення бажань” за Е. Помиткіним¹. Дослідження проводилося у Полтавській державній аграрній академії, Полтавському національному педагогічному університеті, Полтавському університеті економіки і торгівлі, Українській медичній стоматологічній академії та Полтавському національному технічному університеті імені Ю. Кондратюка. Серед чотирьох груп цінностей, а саме індивідуальних, сімейних, соціальних і духовних студенти віддають пріоритет сімейним. Молодь, на жаль, не обирає духовні цінності. Здобувачі вищої освіти хочуть мати щасливу сім'ю, але через брак духовності вони не знають, як її будувати.

“Духовність – це стосунки людини з Богом, це глибоке розуміння змісту й наслідків учинку Ісуса Христа. Духовність – це обопільна праця Духа Святого та власного “Я”². У Біблійному наративі результатом цього процесу є дозрівання у характері особи плоду духа – “любові, радості, миру, довготерпіння, добрості, милосердя, віри, лагідності, здержливості” (Гал. 5:22-23). Як слушно зауважує Е. Помиткін, “поняття духовності близьке за своїм значенням також до понять праведності та святості. Під праведністю розуміють здатність жити за законами сумління, простоти й відвертості, дотримання людиною загальнолюдських принципів існування. Поняттям святості ж позначають більш високий ступінь духовної самореалізації, коли людина свідомо присвячує свою долю служінню Богові, людям і перетворює власне життя на духовний подвиг”³.

Студентська молодь здатна створити щасливу родину і розвинуту державу тільки на основі оновленого мислення. Це може бути здійснено завдяки отриманню духовних знань. Тому актуально вивчати гуманітарні науки, залучаючи Біблійні істини у цей процес. Викладач-християнин, плекаючи принципи Реформації, маючи християнську освіту, може здійснювати це навчання. При цьому

¹ Едуард Помиткін, *Духовний потенціал особистості: психологічна діагностика, актуалізація та розвиток: посібник* (Київ: “Внутрішній світ”, 2015), 118-119.

² Марина Антоненць, “Впровадження програми розвитку духовності здобувачів вищої освіти” *Наукові записки національного університету “Острозька академія”*. – Серія “Психологія”. (Острог: Вид-во національного університету “Острозька академія”, 2016), 56.

³ Помиткін, *Духовний потенціал особистості*, 25.

педагог несе велику відповідальність, керуючись твердженням: “Ось я та ті діти, що дав мені Господь” (Іс. 8:18). “Чистота і твердість духовних переконань наставника обов’язково відбивається на його учнях. Любов до свого народу та розуміння його духовних потреб є одними з головних особистісних якостей педагога. Але без любові до Бога ніколи не буде справжньої любові до Батьківщини”⁴.

Формування нового мислення здійснюється за принципом: “Не стосуйтеся до віку цього, але перемініться відновою вашого розуму, щоб пізнати вам, що то є воля Божа, добро, приємність та досконалість” (Рим. 12:2). Мислення – це психічний процес, у результаті якого виникають поняття, судження і умовиводи. Якщо викладач добре знає Святе Письмо, йому легко у будь-якій темі зорієнтувати молодь на Біблійні поняття, судження та умовиводи. Він використовує приклади із Святого Письма, аналізує вчинки Біблійних персонажів, цитує окремі вірші. Боже Слово оновлює розум студентів.

Викладач показує різницю між звичайною – секулярною перспективою і Божою перспективою. Педагог-християнин навчає студентів мислити категоріями Христа задля нових рішень і життєвих цілей. Він мотивує слухачів предметів змінювати цей світ на підставі того покликання, яке дає Бог. М. Черенков стверджує: “Коли я з Богом, то бачу нужду ближнього, і в цьому розпізнаю свій поклик”⁵.

Вчення про професійний поклик – один з принципів Європейської Реформації. Студентам пояснюється, що своє призначення можна віднайти насамперед у професійній сфері. У ретельному виконанні власної праці полягає служіння ближньому. Г. Сковорода розглядав таку працю як насолоду і відчуття щастя навіть незалежно від його результатів. Вчений дав їй визначення “споріднена”⁶. Концепція видатного філософа полягає у розумінні того, що людство може об’єднати тільки праця із суспільною користю і особистим щастям. Праця ж “неспоріднена” – джерело деградації і людини і всього суспільства.

Тільки на основі пізнання людиною своїх природних здібностей можна перейти на перспективну траєкторію розвитку. У цьому сенсі Р. Кухарчук зауважує, що “знання свого поклику позбавить нас від спокуси когось копіювати, когось наслідувати, намагатися справити гарне враження. Людина, що знає своє покликання, – це найбільш цілеспрямована особистість. Така людина схожа на дерево з міцним коренем”⁷.

Студентська молодь із задоволенням йде на контакт з емоційно багатою, психологічно гнучкою і мобільною людиною, яка володіє фундаментальними знаннями з дисципліни, що викладає, приймає самостійні рішення у професійних і життєвих ситуаціях, здатна бачити у студентах рівноправних партнерів, готова надати їм при необхідності будь-яку допомогу. Педагог мотивує студентів

⁴ Марина Антонєць, “Вплив ідей Реформації на формування професійних якостей сучасного педагога” *Збірник наукових праць за матеріалами доповідей і повідомлень Десятого Всеукраїнського науково-практичного семінару “Актуальні питання всесвітньої історії та методики їх викладання. До 500-ліття Реформації в Європі”*. (Полтава: Астрєя, 2017), 231.

⁵ Михайл Черенков, *Культура влиятельного меньшинства* (Симферополь: ДИАЙПИ, 2010), 23.

⁶ Григорій Сковорода, *Твори. Т. I* (Київ: “Наукова думка”, 1994), 178.

⁷ Руслан Кухарчук, *Мандат. Узнать полномочия. Реализовать призвание* (Київ.: Книгоноша, 2013), 61.

і у подальшому постійно вчитися. В Сміт та Р.Шеремета зазначили впливи освіти на економічне зростання країн. “По-перше, освіта підвищує продуктивність праці. По-друге, вона сприяє розвитку технологічних інновацій і створенню нових знань. І, нарешті, освіта приносить багато поведінкових змін, що сприяють подальшому економічному розвитку. Більш освічені люди приймають обґрунтовані рішення щодо здоров’я, шлюбу та виховання дітей. Освіта також робить людей більш терпеливими, цілеспрямованими і менш схильними до невиправданих ризиків”⁸.

У цьому напрямку навесні було вперше розпочато лідерську школу для бажаючих, де здобувачі вищої освіти отримують знання щодо необхідності розвитку лідерських якостей, використовуючи їх у майбутній професії. У школі виховується прагнення до співробітництва, яке є важливим для успіху в будь-якій діяльності. О. Панич визначила корисні звички, які часто формуються у процесі такого досвіду. “Це здатність брати на себе відповідальність, виникнення критичного мислення і схильності до аналізу ситуації, вміння переконувати, готовність жертвувати, оптимізм, дисциплінованість, створення середовища довіри”⁹. Головна мета лідерської школи—навчити студентів мислити новими категоріями задля змін у суспільстві. М. Черенков зауважує, що “не кожен може зробити велику соціально значущу справу, тоді як у всіх є можливість зробити справу малу, але шляхетну, значення якої може несподівано зрости”¹⁰.

Сучасна реформація освіти повинна здійснюватися, спираючись на вчення Яна Амоса Коменського. У “Пампедії” він пише: “Отже, маємо чітке розділення людської природи на п’ять частин: 1.сила розуму, мудрість; 2.сила мови, красномовство; 3.здібність працювати; 4.моральні норми, добра поведінка; 5.благочестя на землі Божою милістю і досягнення благословенної вічності з Богом Його ласкою”¹¹. У цьому сенсі Д. Сміт зазначає, що “освіта, що дійсно відповідає нашій людській природі, має навчати знанням, добродійству і благочестю, бо всі ці три аспекти – не ізольовані цілі, але становлять собою одне нероздільне ціле, що найкраще функціонує в гармонічній єдності”¹².

Зрілий педагог-християнин – це людина, яка, стикаючись із труднощами у навчальному процесі, передбачає традиційні реакції як студентів, так і колег, які не знають Христа, створює виховний простір, що випромінює добро та пропонує їм неочікувані альтернативні рішення. Ці рішення є благочестивими. Антиномічний світ не готовий до них, але проходить час, і всі оточуючі отримують благословення від вчинків такого педагога.

⁸ Роман Шеремета та Ольга Романенко, ред., *Реформація: успіх Європи і шанс для України: колективна монографія* (Київ: Самміт-Книга, 2017), 23.

⁹ Елена Панич, “Протестантская трудовая этика в украинском контексте” в *Стратегическая инициатива “Лидеры следующего поколения: время профессионалов”* (Коростень: МЧП “Триада С”, 2016), 180.

¹⁰ Черенков, *Культура влиятельного меньшинства*, 150.

¹¹ John Amos Comenius, *Pampaedia*, III.10, 34.

¹² David Smith, *John Amos Comenius: A Visionary Reformer of Schools* (Classical Academic Press, 2017), 64.

Святкування 500-річчя Реформації в Україні сприяло проведенню багатьох заходів, що вплинули на зміни у системі освіти. У Полтавській державній аграрній академії торік педагоги-християни організували науково-практичну конференцію “Епоха Реформації і сучасна Україна”. Лейтмотивом усіх доповідей було: “Реформація — це повернення до біблійних істин, це внутрішній процес, що призводить до духовних змін”. Як зауважує С. Санніков, “Реформація — це не подія або явище, це процес, який є інструментом перетворення суспільства, церкви й особистості”¹³.

Наближення до загальноєвропейських стандартів, що з’явилися як результат реформаційних процесів, вимагає від педагогів особливого ставлення до розвитку професійних якостей. Викладаючи предмети “Філософські проблеми біології”, “Філософію глобальних проблем сучасності”, “Політологію”, “Психологію”, “Етику та естетику”, автор включила у навчальну програму наступні теми — “Біблія-Слово Боже”, “Теорія інформації”, “Креаційна та еволюційна модель світу”, “Сучасні антропологічні проблеми”, “Добро і зло”, “Сенс життя у контексті розуміння політики”, “Етичні проблеми сучасного суспільства”, “Гендерні проблеми і сімейна етика”, “Духовні основи шлюбу та родини”, “Розуміння любові”.

Тема “Біблія-Слово Боже” знайомить здобувачів вищої освіти з книгою, яка в усі часи була найбільш значущою для людини. У ній розповідається про Розумний Задум творіння світу й людини, гріхопадіння, порятунок через віру в жертву Ісуса Христа й освячення.

Тема “Теорія інформації” актуальна для навчальної дисципліни “Філософські проблеми біології”. Люди постійно стикаються з різними формами інформації. Вона існує на п’яти рівнях себто статистики, синтаксису, семантики, прагматики та апобетики. У В.Гітта визначено інформацію як “прояв порядку на рівні пізнання”¹⁴. До гріхопадіння Адам і Єва володіли абсолютним знанням. Обираючи добро або зло, людина знову почала шукати істину. Різні філософські школи теж займаються пошуком істини. Але Христос пояснив ще Хомі: “Я дорога, і правда, і життя” (Ів. 14:6). Ісус є живим Словом — інформацією, яка з’явилася первинно, бо “споконвіку було Слово, а Слово в Бога було, і Бог було Слово” (Ів. 1:1). Тема “Креаційна та еволюційна модель світу” також розглядається у дисципліні “Філософські проблеми біології” на основі наукової праці Дебі та Річарда Лоуренс про Божий Задум створення планети Земля і всього живого¹⁵.

Тема “Сучасні антропологічні проблеми” розглядається у дисципліні “Філософські проблеми біології”. За основу береться концепція С. Головіна про походження, сутність і призначення людини у світі. Поняття світогляду він зводить до простих питань: “Хто я такий? Звідки я взявся? Навіщо я тут?

¹³ Сергей Санников, “Имплементация *Semper Reformanda* во временных и культурных контекстах Восточной и Западной Европы”, *Богословские размышления / Спецвыпуск “Реформация 500”* (2015):9.

¹⁴ Вернер Гитт, *В начале была информация* (Симферополь: ДИАЙПИ, 2008),74.

¹⁵ Дебі та Річард Лоуренс, *Божий Задум* (Київ: Вид-во Інституту генези буття і всесвіту, 2017).

Що зі мною буде потім?”¹⁶. М. Савчин зауважує, що “філософська думка сформулювала однотипні погляди на людину, які часто спотворюють її суть. У раціоналізмі та природознавстві загалом існує обмежене розуміння людини та її здатностей”¹⁷. Але С. Головін показує особливості створення людини і доводить, що “вона має шерег атрибутів, що відрізняють її від тварин і тому належать до духовної сфери”¹⁸.

Вивчаючи дисципліну “Психологія”, основну проблему цієї науки здобувачі вищої освіти розглядають у трьох аспектах: психофізіологічному, психогностичному та проблеми людини. Дана проблема розв’язується автором, пояснюючи студентам що є істинна духовність. Л. Гридковець зазначає, що “розуміння духовності у християнській психології набуває більш глибинної, інтимної взаємодії особистості з Творцем, а не обмежується лише духовними цінностями. Християнська психологія вже у своїй основі є Христокентричною, коли сам Творець спускається до зраненої гріхом людини, щоб вивести її із темряви шеолу”¹⁹.

Починаючи з книги Буття: “На початку Бог створив небо та землю” (1 М.1:1) і закінчуючи книгою Об’явлення: “Ось, нове все творю!” (Об. 21:5), Господь мотивує людину займатися творчістю. У цьому сенсі пропонується проведення коучінгу “Ти особливий”, на який є свідоцтво на авторське право за № 38186 від 27 квітня 2011 року. Мета коучінгу – повірити в себе як людину, яка є цінною в очах Бога та знайти власні важелі для досягнення гарного результату, рухаючись у своєму покликанні. У коучінгу проголошується, що кожна особистість має неповторну життєву мету, до якої вона повинна прагнути. Найкраща доля для людини – виконати Божий поклик.

На концепції дихотомії побудоване викладання теми “Добро і зло”, що є основними категоріями навчальної дисципліни “Етика і естетика”. С. Головін пояснює, що ця дихотомія “не в умовному і довільному поділі людської природи на автономні складові, а у безумовному та антагоністичному поділі між категоріями “гріх” і “святість”, що охоплюють усі аспекти сутності людини”²⁰.

“У сучасному житті існують два шляхи пошуку сенсу існування людини. Перший шлях веде людину до відчуття образи на власну долю, звинувачення оточуючих, віру в фатальність, нарешті – до висновку, що світ створений несправедливо. Психологічно цей шлях веде до розчарування, безчинності та навіть – до суїциду.

Другий шлях починається з бажання знайти причину ситуації, в якій опинилася людина. Вибір цього шляху штовхає її до пошуку істини. Багато релігій, філософських вчень пропонують свою відповідь. Але християни обирають Біблію.

¹⁶ Сергей Головин, *По образу и подобию* (Київ: Книгоноша, 2017), 7.

¹⁷ Мирослав Савчин, *Здатності особистості* (Київ: ВЦ “Академія”, 2016), 4.

¹⁸ Головін, *По образу и подобию*, 69.

¹⁹ Людмила Гридковець, ред., *Духовно-психологічні основи християнської психології: колективна монографія* (Львів: Скриня, 2015), 14.

²⁰ Головін, *По образу и подобию*, 77.

Це єдина книга, в якій пояснюється причина виникнення добра і зла, в той час як інші джерела лише постулюють одвічне співіснування цих двох категорій. Крім того, Біблія стверджує про скінченність і обмеженість зла, а не про його полярну рівність добру”²¹. Часто помилково вважають, що треба лише розвивати добро, закладене у людини від природи. Але сутність гріха – це закладена при народженні людини програма саморуйнування, бо вона обрала цей шлях ще в Едемському саду. Врятуватися від цього можливо лише після покаяння. Здатність по – справжньому розвивати у собі добро і знищувати зло починається з вчинку покаяння, тобто народження згори. Слова Христа: “Поправді, поправді кажу Я тобі: Коли хто не народиться згори, то не може побачити Божого Царства” (Ів. 3:3). Це початок шляху до святості на основі процесу оновлення мислення.

Вивчаючи політологію, доцільно розглянути тему “Сенс життя у контексті розуміння політики”. Варто познайомити здобувачів вищої освіти зі шляхом, який проходить проповідник у книзі Еклезіяста, щоб визначити “підсумок усього почутого: Бога бійся, й чини Його заповіді, бо належить це кожній людині!” (Еккл. 12:13). Якщо студент зрозуміє справжній сенс життя, він у майбутньому сміливо візьме на себе відповідальність за керівництво державою і буде використовувати владу на благо людства. Г. Ващенко стверджував, що національне виховання повинне ґрунтуватися на “службі Богові й Батьківщині”²². На цьому гаслі педагоги-християни здійснюють патріотичне виховання молоді. Сьогодні знову перед українським народом стоїть важливе завдання, яке майже сто років тому ставив Г. Ващенко: “Піднести на високий рівень свою духовну культуру, освіту, науку й мистецтво, стати врівень з передовими народами Європи й Америки”²³.

Етичні проблеми сучасного суспільства вивчаються у курсах “Етика та естетика” і “Філософія глобальних проблем сучасності”. Мораль, як форма суспільної свідомості, має свої критерії. За Г. Ващенко, ці критерії поділяють системи моралі на автономні і гетерономні. Він зауважив, що в автономних системах вчинки обумовлені обов’язком або сумлінням. “Гетерономні системи моралі оцінюють вчинок за зовнішніми мотивами. Тому для людини, яка дотримується такої системи моралі, перш за все мають значення наслідки вчинку – задоволення або незадоволення, радість або страждання, користь або шкода”²⁴.

Гетерономна мораль веде до диктатури релятивізму. Г. Кубі стверджує, що “коли якась епоха визнає себе прибічницею релятивізму, у сфері моралі, права та релігії не існує жодного абсолютно справедливого критерію”²⁵. Через таку ідеологію планетарний соціум потерпає від проблем алкоголізму, наркоманії, розлучення, сирітства, абортів, фізичного, економічного і психологічного насильства, війни, багатьох хвороб, лихослів’я, депресії, знищення традиційної моделі родини. На

²¹ Марина Антонєць та Хелен Пруті, “Зміст і значущість покаяння в розвитку сучасного християнства” *Історія релігій в Україні. Науковий щорічник*. (Львів: Логос, 2004), 72.

²² Григорій Ващенко, *Виховний ідеал* (Полтава: Полтавський вісник, 1994), 173.

²³ Там само, 163.

²⁴ Там само, 18.

²⁵ Габрієла Кубі, *Гендер: виклики та загрози* (Тернопіль “Мандрівець”, 2017), 18.

лекціях і практичних заняттях етичні проблеми сучасного суспільства розглядаються не тільки як факт. Педагог-християнин показує можливості їх вирішення.

У сучасному суспільстві є серйозна проблема – статеве життя до шлюбу. Одним з наслідків такої поведінки є зараження ВІЛ- інфекцією, а також захворювання на СНІД. З цього приводу здобувачам вищої освіти запропоновано програму “Цінуй життя”. Гаслом програми є – “Рятууй узятих на смерть, також тих, хто на страчення хилиться, хіба не підтримаєш їх?” (Прип. 24:11). Перше завдання програми “Цінуй життя” – це пропаганда ідеї повного уникнення ризикової поведінки, пов’язаної із сексуальною активністю до шлюбу. Тренінг покликаний допомогти молоді дізнатися про наслідки статевих контактів до шлюбу, зрозуміти переваги виваженої поведінки та розвивати риси характеру, необхідні для статевого утримання до шлюбу.

Г. Кубі зауважує, що “чудовий дар сексуальності потребує культивування, щоби людина могла мати вдалі стосунки і вдале життя. Протилежне – некультивований прояв усіх пожадань – руйнує особу і культуру”²⁶. Студентам пояснюється гріховність консенсуального співжиття, цитуючи вірш з Біблії: “Бо це воля Божа, освячення ваше: щоб ви береглись від розпусти” (1 Сол. 4:3). Через дефіцит інформації про СНІД та збочені пропозиції щодо профілактики ВІЛ-інфекції життя багатьох знаходиться під загрозою. Тому другим завданням програми “Цінуй життя” є надання правдивих знань про ВІЛ та СНІД.

Також актуальним для молоді є тренінг “Мої слова”. На нього є свідоцтво на авторське право за № 43338 від 17 квітня 2012 року. Мета програми – навчитися слідувати за своєю мовою і намагатися не вживати лайливих слів. Тренер закінчує програму закликком з Біблії: “Нехай жодне гниле слово не виходить із уст ваших, але тільки таке, що добре на потрібне збудування, щоб воно подало благодать тим, хто чує” (Еф.4:29).

Серед проблем біоетики розглядаються аборт, сурогатне материнство, штучне запліднення. Студентам пояснюється, що життя дане Богом і ніхто не має право робити на нього замах. Аборт – це справжнє вбивство, це порушення Божої заповіді “Не вбивай!” (2 М. 20:13).

У темі “Гендерні проблеми і сімейна етика” розглядається протиставлення понять “стать” і “гендер”. Г. Кубі зауважує, що “є нове слово, яке слугує для відокремлення сексуальності від полярності чоловіка та жінки й полишає її на вільний розсуд індивіда: гендер. Мається на увазі “соціальна”, довільно обрана “стать”, на протигагу до біологічної статі, яка означає статево відмінність між чоловіком і жінкою”²⁷.

У біблійному наративі Адам був створений Богом першим і на генетичному рівні мав у гаметах хромосомний набір 22 X +Y. “Але Адамові помочі Він не знайшов, щоб подібна до нього була” (1 М. 2:20). І Господь з його ребра створив Єву, в якій усі гамети мали 23 X хромосоми. “І промовив Адам: Оце тепер вона кість від

²⁶ Габрієла Кубі, Глобальна сексуальна революція: руйнування свободи в ім’я свободи (Тернопіль “Мандрівець”, 2018), 24.

²⁷ Кубі, *Гендер: виклики та загрози*, 28.

костей моїх, і тіло від тіла мого. Вона чоловіковою буде зватися, бо взята вона з чоловіка” (1 М.2:23). Г. Кубі обурена позицією гендерних активістів, метою яких є “уневизначення статі” та “пливуча ідентичність”. “Трансгендери” атакують “негнучкі норми двостатевості”. Вони прагнуть, щоб з юридичного погляду визнавалася не біологічна, а довільно обрана стать, яку треба вказувати в офіційних документах”²⁸.

Вона також зауважує, що “усе це відбувається в ім’я ідеології, яка заперечує, що людина існує як чоловік і жінка, що ця полярність визначає її ідентичність і є умовою продовження людського роду (психічні і фізичні відхилення цього факту не змінюють). Ніколи досі не було такої ідеології, яка б прагнула знищити статево ідентичність чоловіка і жінки та зруйнувати будь-яке етичне нормування сексуальної поведінки. Ця ідеологія називається гендерний мейнстрімінг”²⁹.

Щоб протистояти таким тенденціям, пропонується на заняттях з психології та етики розглянути тему “Духовні основи шлюбу та родини”. З Адама і Єви Бог створив родину –першу і геніальну модель взаємин між людьми. На останку Він назвав умови і мету щасливого шлюбу: “Покине тому чоловік свого батька та матір свою, та й пристане до жінки своєї, і стануть вони одним тілом” (1 М. 2:24). Виходячи з цього, студентам надається визначення Д. Стотта: “Шлюб – це публічно проголошений, постійний, єдиний, гетеросексуальний союз. Це Божий інститут, на який не впливають зміни культури”³⁰.

Застосовуючи науковий апарат християнської психології, шлюбна тема розроблена, спираючись на три концепції. Першою є підходи, представлені М. Монро у розумінні любові³¹. Другою концепцією є п’ятисходінкова модель, яку зазначає Д. Хьюард-Мілс для подружжя: “1) Один чоловік – одна жінка, себто на основі вищевказаних біблійних віршів; 2) Відділення від батьків та поєднання між собою; 3) Дружні взаємини; 4) Відвертість та чесність, себто “нехай буде в усіх чесний шлюб та ложе непорочне” (Євр. 13:4); 5) Статеві стосунки та продовження роду”³². Третя концепція П. Поліщука – завітна близькість. Він зауважує, що “чим ближче кожен партнер з Богом, тим тіснішим є їх союз. Зростання у вірі, надії і любові перед Богом сприяє росту подружжя у тому ж розумінні”³³.

Важливо впровадження проблемної лекції “Розуміння любові”, щоб показати неспроможність та пагубність сучасного релятивізму в розумінні категорії “любов”. Авторка має свідоцтво на авторське право за № 54853 від 16.05.2014. Лекцію також було прочитано восени 2016 року для студентів Національного університету “Острозька академія”. Студентська молодь вивчить християнські

²⁸ Там само, 45.

²⁹ Кубі, *Глобальна сексуальна революція*, 25.

³⁰ Джон Стотт, *Новые проблемы современных христиан* (Черкасы: Смирна, 2004), 70.

³¹ Майлс Монро, *Понимание любви* (Київ: Фарес, 2005).

³² Даг Хьюард-Милс, *Образцовое супружество* (Київ: Варух, 2011), 7.

³³ Павло Поліщук, *Наслідуючи Божі люблячі та вірні шляхи* (Острог: Вид-во Національного університету “Острозька академія”, 2015), 264.

принципи створення сім'ї, познайомиться із біблійними підходами до спілкування з людьми протилежної статі. “Слухачі курсу зрозуміють, що міцна родина формується тільки на засадах любові”³⁴.

У викладанні предмету “Етика і естетика” застосовуються естетотерапевтичні технології, а саме вирізанки, лялькотерапія і малювання. Завдяки їм студенти опановують етичні та естетичні категорії. Йде формування творчого мислення і відбувається духовний розвиток особистості. Методи естетотерапії широко застосовуються у коучінгу “Ти особливий” та тренінгу “Мої слова”. Як слушно зауважує О. Горбушина, “тренінг – це яскраве, емоційно насичене заняття, спрямоване на зміну, гармонізацію стилю спілкування особистості, прищеплення навичок, що бажають мати члени групи та розв’язання протиріч, що виникають у взаємодії з іншими або ж мають внутрішньоособистісний характер. Будь-яка з вищеперахованих цілей тренінгу торкається тонких, складних процесів психології людини. Тому праця тренера схожа на працю ювеліра, який обробляє алмаз”³⁵.

“Студенти у тренінгах залучаються до образотворчого та театрального мистецтва, де вони повноцінно можуть розкрити свої почуття”³⁶. Л. Левчук зазначає, що “специфіка мистецтва, по-перше, здатна відтворити світ у конкретних, індивідуалізованих чуттєвих образах, по-друге, несе на собі відбиток індивідуальності творця”³⁷. У коучінгу “Ти – особливий” використовується орігамі, себто виготовлення серветки. Також проводиться вправа “Малюнок радості”. Наприкінці тренінгу “Мої слова” передбачається показ лялькової п’єси “Слідкуй за словами”. Лялькотерапія є не тільки цікавим, але й надзвичайно продуктивним методом виховання духовних і моральних пріоритетів у молоді. Через ляльку людина намагається побачити і зрозуміти саму себе. Ляльковий світ – модель стосунків людини з цим світом, взаємин між людьми із Творцем.

Л. Левчук стверджує, що “мистецтво дає особі можливість компенсувати брак реальних форм спілкування”³⁸. У вирізанках праця з папером, ножицями та клеєм дає можливість зробити чудові аплікації, квіти, вишукані листівки. Цей процес викликає позитивні емоції, створює психологічний комфорт, веде до реалізації прихованих здібностей, організує спілкування із сусідом за столом з приводу поробки. Я. Коменський зазначає: “Навчання повинно бути таким, щоб бачило око, чуло вухо та був дотик пальцями”³⁹. Вирізанки роблять практичне заняття з естетики цікавим і корисним. При цьому яскраво виявляється індивідуальність кожного. Здобувачі вищої освіти навчаються адекватно реагувати

³⁴ Антонєць, *Впровадження програми розвитку духовності*, 60.

³⁵ Ольга Горбушина, *Психологический тренинг. Секреты проведения* (Санкт-Петербург: Питер, 2008), 9.

³⁶ Марина Антонєць та Алла Соляник, “Впровадження естетотерапевтичних технологій та новітніх тренінгів у викладання “Етики і естетики”” *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*. – “Філософські науки” № 780. (Львів: Вид-во НУ “Львівська політехніка”, 2014), 77.

³⁷ Лариса Левчук, *Естетика: Підручник* (Київ: Центр навч. літер., 2010), 471.

³⁸ Там само, 471.

³⁹ Ян Амос Коменський, *Великая дидактика*. Избр. пед. сочинения. Т.1. (Москва: Педагогика, 1982), 6.

на красоту, робити подарунки своїм родичам та друзям. “Завдяки проведенню цих програм у студентства відбувається формування таких рис характеру, як відповідальність, сміливість, чесність, порядність, повага до ближнього”⁴⁰.

Висновок

Педагоги-християни формують нове мислення у здобувачів вищої освіти на основі Божої світоглядної моделі. Працівники освітньої сфери, які є водночас діячами релігійної спільноти, несуть особливу відповідальність за майбутнє молодого покоління. Отже, конкурентоспроможний фахівець повинен стати взірцем професіонала, а також носієм високих громадянських, особистісних та духовних якостей. Їх збалансованість залежить від сформованого нового мислення.

БІБЛІОГРАФІЯ

Comenius, John Amos. *Pampaedia*, III.10, 34.

Smith David. John Amos Comenius: *A Visionary Reformer of Schools*, Street Camp Hill, 2017.

Антонєць, М. “Вплив ідей Реформації на формування професійних якостей сучасного педагога.” *Збірник наукових праць за матеріалами доповідей і повідомлень Десятого Всеукраїнського науково-практичного семінару “Актуальні питання всесвітньої історії та методики їх викладання. До 500-ліття Реформації в Європі”*. Полтава: Астрєя, 2017.

Антонєць, М. “Впровадження програми розвитку духовності здобувачів вищої освіти.” *Наукові записки національного університету “Острозька академія”*. Серія “Психологія”. Острог: Вид-во

BIBLIOGRAPHY

Comenius, John Amos. *Pampaedia*, III.10, 34.

Smith David, John Amos Comenius: *A Visionary Reformer of Schools*. Camp Hill, 2017.

Antonets, M. “Vplyv idei Reformatsii na formuvannia profesiinih yakoste sychasnoho pedagoga.” *Zbirnik naekovih prats za materialami dopovidei i povidomlen Desiatogo Vseukrainskogo naekovo-praktichnogo seminaru “Aktualni pitannya vsesvitnoi istorii ta metodiki ih vkladannya. Do 500-littia Reformatsii v Evropi”*. Poltava: Astreia, 2017.

Antonets, M. “Vprovadjennia programi rozvitku dshovnosti zdobuvachiv vioi osviti.” *Naekovi zapiski natsionalnogo zniversitetu “Ostrozka akademiia”*. – Seriia “Psihologiiia”. Ostrog: Vid-vo natsionalnogo zniversitetu “Ostrozka akademiia”, 2016.

---

⁴⁰ Антонєць, Соляник, *Впровадження естетотерапевтичних технологій*, 80.

- національного університету “Острозька академія”, 2016.
- Антонєць, Марина та Хелен Проуї. “Зміст і значущість покаяння в розвитку сучасного християнства”. *Історія релігій в Україні. Науковий щорічник*. Львів: Логос, 2004.
- Антонєць, Марина та Алла Соляник. *Впровадження естетотерапевтичних технологій та новітніх тренінгів у викладання “Етики і естетики”*. № 780. – Львів: Вид-во НУ “Львівська політехніка”, 2014.
- Вашенко, Г. *Виховний ідеал*. Полтава: Полтавський вісник, 1994.
- Гитт, Вернер. *В начале была информация*. Симферополь: ДИАИПИ, 2008.
- Головин, С. *По образу и подобию*. Киев: Книгоноша, 2017.
- Горбушина, О. *Психологический тренинг. Секреты проведения*. Санкт-Петербург: Питер, 2008.
- Духовно-психологічні основи християнської психології: колективна монографія*. Під ред. Гридковець Л. Львів: Скриня, 2015.
- Коменский Ян Амос. *Великая дидактика*. Избр. пед. сочинения. Т.1. Москва: Педагогика, 1982.
- Кубі, Габрієла. *Гендер: виклики та загрози*. Тернопіль “Мандрівець”, 2017.
- Кубі, Габрієла. *Глобальна сексуальна революція: руйнування свободи в ім'я свободи*. Тернопіль “Мандрівець”, 2018.
- Кухарчук, Р. *Мандат. Узнать полномочия. Реализовать призвание*. Киев.: Книгоноша, 2013.
- Antonets, Marina ta Helen Proeti. “Zmist i znachajst pokajannia v rozvitkē sēchasnogo hristianstva.” *Istoria religii v Ukraїni. Naēkovu orichnik*.– Lviv: Logos, 2004.
- Antonets, Marina ta Alla Solianik. “Vprovadjennia estetoterapevtichnih tehnologii ta novitnih treningiv ē vkladannia “Etiki i estetiki””. *Visnik Natsionalnogo ēniversitetē “Lvivska politehnika”*.– “Filosofski naēki” № 780.– Lviv: Vid-vo Nē “Lvivska politehnika”, 2014.
- Vaenko, G. *Vihovnu ideal*. Poltava: Poltavskii visnik, 1994.
- Gitt, Verner. *V nachale byla informatsua*. Simferopol: DIAIPI, 2008.
- Golovin, S. *Po obrazē i podobuē*. Kiev:Knigonosha, 2017.
- Gorbēshina, O. *Psihologicheskii trening. Sekrety provedennia*. Sankt-Peterbērg: Piter, 2008.
- Dēhovno-psihologichni osnovi hristianskoї psihologii: kolektivna monografiia*. Pid red. Gridkovets L. Lviv: Skrinia, 2015.
- Komenskii Ian Amos. *Velikaia didaktika. Izbr. ped.sochinenia*. T.1. Moskva: Pedagogika, 1982.
- Kēbi, Gabriela. *Gender: vikliki ta zagrozi*. Ternopil “Mandrivets”, 2017.
- Kēbi, Gabriela. *Globalna seksualna revoljatsiia: rētnēvannia svobodī v im'ia svobodī*. Ternopil “Mandrivets”, 2018.
- Kēharchēk, R. *Mandat. ēznat polnomochiia. Realizovat prizvanie*. Kiev.: Knigonosha, 2013.
- Levchēk, L. *Estetika: Pidrēchnik*. Kiiv: Tsentr navch. liter., 2010.

- Левчук, Л. *Естетика: Підручник*. Київ: Центр навч. літер., 2010.
- Лоуренс, Дебі та Річард. *Божий Задум*. Київ: Вид-во Інституту генези буття і всесвіту, 2017.
- Монро, Майлс. *Понимание любви*. Киев: Фарес, 2005.
- Панич, Е. “Протестантская трудовая этика в украинском контексте” в *Стратегическая инициатива “Лидеры следующего поколения: время профессионалов”*. Коростень: МЧП “Триада С”, 2016.
- Поліщук, П. *Наслідуючи Божі люблячі та вірні шляхи*. Острог: Вид-во Національного університету “Острозька академія”, 2015.
- Помиткін, Е. *Духовний потенціал особистості: психологічна діагностика, актуалізація та розвиток*. Київ: “Внутрішній світ”, 2015.
- Реформація: успіх Європи і шанс для України: колективна монографія*. Під ред. Шеремети Р. та Романенко О. Київ: Самміт-Книга, 2017.
- Савчин, М. *Здатності особистості*. Київ: ВЦ “Академія”, 2016.
- Санников, С. “Имплементация Semper Reformanda во временных и культурных контекстах Восточной и Западной Европы”, *Богословские размышления / Спецвыпуск “Реформація 500”* (2015):9.
- Сковорода, Г. *Твори*. Т.І. Київ: “Наукова думка”, 1994.
- Стотт, Джон. *Новые проблемы современных христиан*. Черкасы: Смирна, 2004.
- Хьюард-Милс, Даг. *Образцовое супружество*. Киев: Варух, 2011.
- Черенков, М. *Культура влиятельного меньшинства*. Симферополь: ДИАЙПИ, 2010.
- Loarens, Debi ta Richard. *Boju Zadəm*. Київ: Vid-vo Institutət genezi bəttia i vsesvıtə, 2017.
- Monro, Mails. *Ponımanıe ləbvı*. Kiev: Fares, 2005.
- Panich, E. “Protestantskaia trədovaia etika v əkraınskom kontekste” v *Strategicheskaia initsiativa “Lıdery sledəzəego pokolenıa: vremıa professionalov”*. Korosten: MChP “Triada S”, 2016.
- Polıək, P. *Naslıdəzəchu Boji ləbhachi ta virni shlahı*. Ostrog: Vid-vo Natsionalnogo ənıversıtətə “Ostrozka akademiıa”, 2015.
- Pomıtkın, E. *Dəhovnuı potentsial osobıstostı:psihologichna diagnostıka, aktəalizatsııa ta rozvıtok: posıbnık*. Київ: “Vnətrıshnuı svıt”, 2015.
- Reformatsııa: əspıh Evropı i shans dlıa Əkraıni: kolektivna monografııa*. Pid red. Sheremetı R. ta Romanenko O. Київ: Sammit-Knıga, 2017.
- Savchın, M. *Zdatnosti osobıstostı*. Київ: VTs “Akademiıa”, 2016.
- Sannıkov, S. “Implementatsııa Semper Reformanda vo vremennyh i kəltərynh kontekstah Vostochnoi i Zapadnoi Evropy,” *Bogoslovskie razmyshlenıa / Spetsvypəsk “Reformatsııa 500”* (2015):9.
- Skovoroda, G. *Tvori*. T.I. Київ: “Nəzkovaləmkə”, 1994.
- Stott, Djon. *Novye problemy sovremennyh hristıan*. Cherkassy: Smırna, 2004.
- Hıəard-Mıls, Dag. *Obraztsovoe səprəjestvo*. Kiev: Varəh, 2011.
- Cherenkov, M. *Kəltəra vluatelnogo menshınstva*. Simferopol: DIAIPI, 2010.